

Észrevételek a „Nemzeti Felsőoktatási Törvénynek a doktori képzéssel összefüggő módosításáról” szóló törvénytervezethez

(az FDSZ elnökség véleménye)

Általános észrevételek.

A Kormány által elfogadott felsőoktatásra vonatkozó stratégia kiemelt területként kívánja kezelni a doktori képzés átalakítását, a fokozatszerzés hatékonyságának növelését, valamint a tudományos utánpótlás biztosítását.

A beterjesztett előterjesztés célja az említett területeken szükséges változások törvényi megalapozása. Az FDSZ ezzel a kormányzati célkitűzéssel egyetért.

Az előterjesztés szerint a 2003-as Berlini Kommüniké „cselekvési területté” nyilvánította a doktori képzéseket. Ehhez kapcsolódnak a Salzburgi Alapelvek, amelyek a doktori képzés átalakítását nemzetközi szinten is szorgalmazzák:

- a doktori képzésnek meg kell felelni a munkaerő-piaci elvárásoknak,
- nagyobb erkölcsi és anyagi elismerést érdemelnek a doktoranduszok,
- előtérbe kell helyezni a gyakorlat-központúság megerősítését.

Az FDSZ úgy ítéli meg, hogy a duális képzés kiemelt fontosságát ezek az alapelvek a doktori képzésben is megerősítik.

A tárgyalt alapelvek gyakorlati végrehajtását jelenti a doktoranduszi képzési idő tervezett megnövelése, a doktori ösztöndíjak megemelése, a komplex vizsgát teljesítő hallgatók részére ismételten.

Véleményünk szerint az előterjesztésben tárgyalt kormányzati intézkedések a tudományos fokozatot szerző hallgatók számát – a beiskolázási létszám függvényében – növelni fogják.

Az FDSZ egyetért azzal a kormányzati szándékkal, hogy azok a hallgatók, akik megvédik disszertációjukat, kapjanak „sikerdíjat”, de rendkívül rossz ötletnek tartja azt a kormányzati elképzelést, hogy a disszertációt be nem nyújtó hallgatók miatt a kutatóhelyet forráskivonással sújtja. Éppen ellenkezőleg, az FDSZ arra tesz javaslatot, hogy sikeres védelem esetén – a közös felelősségvállalás elve alapján – a témavezetőket is sikerdíjjal jutalmazzák.

Az FDSZ egyetért az előterjesztésben felsorolt problémák felvetésével: rövid a doktori képzés időtartama, eltérőek az egyes kutatóhelyeken a technikai-financiális feltételek.

Ezt a problémát az FDSZ tagsága az alap- és mesterképzéssel kapcsolatban is gyakran felveti.

Sajnos az oktató-kutató kollégáink - akik témavezetői feladatokat látnak el - rendkívül leterheltek, és az alacsony bérezés miatt kénytelenek egyéb plusz munkát vállalni.

A munkaerő-piaci verseny miatt gyakran tapasztaljuk, hogy tehetséges doktorandusz hallgatóink „engednek a csábításnak”, és abbahagyják tanulmányaikat.

Néhány további megjegyzés

Az FDSZ támogatja a fokozatszerzés hatékonyságát elősegítő kormányzati javaslatokat (a 36 hónapos képzés 48 hónapra történő felemelését), kiemelten a differenciált összegű ösztöndíj-rendszer kidolgozását.

Ez persze komoly bérfeszültséget fog okozni, amit ezután a Kormánynak záros határidőn belül meg kell oldania.

Az oktatói státusban lévők helyzetét a szabályozás külön nem érinti, pedig szükséges lenne. A tanársegédi fizetés kevesebb, mint a várható doktorandusz ösztöndíj és ezért még oktatói feladatokat – nagyszámú óratartás, adminisztráció, stb – is el kell látniuk a doktori képzés, kutató munka mellett, míg az ösztöndíjasnak a doktori képzésben való részvétel és teljesítés a dolga. Véleményünk szerint az intézményeknek a doktori képzés, fokozatszerzés költségeit a saját közalkalmazottaik részére át kellene vállalniuk. Sajnos a jelenlegi gyakorlat – tisztelet a kivételnek – nem ez.

Az FDSZ támogatja, hogy a doktoranduszok óraterhelése és az általuk oktatott tananyagok elősegítsék a fokozatszerzést; a szakmai gyakorlat megszerzését fontosnak tartja.

Javasoljuk, hogy a komplex vizsga sikeres teljesítésével ne automatikusan jöjjön létre a doktorjelölti jogviszony, indokolt esetben – például a nők esetében gyermekvállalás – az egy év szünet jogvesztés nélkül meghosszabbítható legyen.

Az FDSZ nagyon fontosnak tartja, hogy a doktoranduszok képzési ideje a nyugdíjjogosultságba beszámítható legyen.

További kérdés, hogy lesznek-e átmeneti intézkedések a rendszerben bent lévő doktoranduszok helyzetének javítására?

Az FDSZ egyetért azzal a kormányzati szándékkal, hogy a minőségi doktori fokozat megszerzése a doktorjelölt, a témavezető és a kutatóhely közös felelőssége.

Alapvető kérdés a doktori képzést eredményesen elvégzők számára a megfelelő munkahely biztosítása. Remélhetőleg a tervezett kiválóság-alapú támogatási rendszer fejlesztése ezt a problémát megoldja.

Budapest, 2015. október 4.

FDSZ elnökség